

UTTALELSE

Smultringmodellen må implementeres som økonomisk modell i Norge

Bruttonasjonalprodukt er summen av alle varer og tjenester som produseres og selges i et land i løpet av et år. Et begrep satt sammen på 1930-tallet har blitt hovedverktøyet for å måle lands utvikling. Men hvordan påvirker produksjonen, handelen og tjenestene folk og miljøet? Hvem er det som tar til seg verdiene av den økonomiske aktiviteten? Hvem er med i, og hvordan er de og miljøet med i, aktiviteten som til slutt blir et tall som definerer hvor vellykket eller mislykket en samfunnsutvikling er?

I dag ser vi 1 av 8 millioner arter gå mot utryddelse. Vi ser verden på vei mot 3-4 graders global oppvarming. Vi ser 75 prosent av verdens landområder betydelig endret på grunn av menneskelig aktivitet. Vi ser barn som ofrer sine liv i koboltgruver, slik at vi kan utvikle teknologi og elektrifisere bilparker. Vi ser bønder miste avlinger år etter år på grunn av ekstremvær som tørke og flom. Vi ser 720 millioner mennesker leve under ekstrem fattigdom. Samtidig som verden får sin første trillionær i Jeff Bezos. Vi dytter sosiale og økologiske prosesser til bristepunkter, og de rammer urettferdig. Slik kan det ikke være, og slik skal det ikke være - det er på tide å tenke nytt om økonomien og politikken som styrer den. Vi må implementere nye modeller som setter sosial og miljømessig bærekraft i sentrum av samfunnsutviklingen. Heldigvis er slike modeller allerede utviklet, og ses nå på å implementeres delvis eller i helhet flere steder i verden.

Smultringmodellen

Dette er en modell utviklet av Kate Raworth i "Doughnut Economics", som springer ut av kritikk av dagens nyliberale verdensøkonomi. Utgangspunktet er å sikre at alle kan leve gode og verdige liv med muligheter, i fellesskap – mens man ivaretar planetens bærekraft. Det er ikke en økonomisk teori eller ideologi, men en modell for å bistå samfunn i å operere innenfor sosial og miljømessige bærekraft. I stedet for å ha en samfunnsutvikling som fører oss til bristepunkter på sosiale og miljømessige forhold. Modellen er utviklet som et sirkeldiagram, med en smultring som representerer bærekraft. I sirkeldiagrammet finner vi i smultringhullet de sosiale ressursene som mangler - for eksempel trygge boliger, tilstrekkelig mat og ferskvann. Beveger vi oss utenfor smultringen finner vi miljøproblemene, som forurensning og karbon i atmosfæren. Det er altså i smultringen vi finner det reelt rettferdige og bærekraftige samfunnet.

Modellen tar utgangspunkt i Rockström sin modell for naturens tålegrense. Hvilke områder er det samfunn operer innenfor bærekraft og når nærmer vi oss (eller overgår vi) bristepunkter? Her ser man på ni faktorer: ozonlaget, klimaendringer, forsuring av havet, kjemisk forurensning, nitrogen- og fosforsyklus, ferskvannforbruk, arealbruk, tap av biologisk mangfold, og luftforurensning. I tillegg til de økologiske prosessene, er også det sosiale grunnlaget lagt til ved tolv faktorer: tilgang på mat, vann og sanitet, helse, utdanning, inntekt og arbeid, fred og rettferd, politisk påvirkning, sosial rettferdighet, likestilling, bolig, og sosiale -og informasjonsnettverk. Modellen består i å holde oss innenfor smultringen på en helhetlig måte ved å inkludere alle disse faktorene.

Modellen står på noen grunnprinsipper for hva som må ligge til grunn for implementering av tiltak. De skal være: *regenererende* - både miljømessig og sosialt; *distribuerende* - den ikke-bærekraftige økonomiske ulikheten må utjevnes ved å distribuere verdier; *sosiale mennesker* - mennesket trenger samarbeid og interaksjon; *systemisk* - et komplekst system som til enhver tid må styres; *vekstagnostisk* - økonomisk vekst er ikke et mål i seg selv.

Denne modellen vil på grunn av hovedprinsippene og faktorene nevnt over være en modell som aldri vil være satt, men alltid endre seg, fordi verden og vår påvirkning på den også alltid endrer seg. Dette til forskjell for modeller som brukes i økonomien i dag.

Amsterdam implementerer nå smultringmodellen i sin bystrategi i samarbeid med Kate Raworth og et team av eksperter, for å sikre gode liv for mennesker og planeten. Dette går fra husholdning til det globale samfunnet. Dette betyr at sosial og miljømessig bærekraft på et globalt nivå blir et mål for samfunnsoppbyggingen på lokalt nivå. Dette er et stort skritt i en annen retning av dagens økonomiske paradigme, hvor profitt og økonomisk vekst er mål i seg selv. For å implementere modellen på lokalt, regionalt og globalt nivå, kreves jevnlig kvalitativ og kvantitativ evaluering av faktorene. Dette gjøres gjennom samarbeid med blant annet innbyggere, forskere, sivilsamfunn og

næringsliv. Inkludering og demokrati på alle nivå er essensielle verktøy i smultringmodellen, noe som vil gi en demokratisk forankret økonomi og politikk.

Vi er nødt til å løse den kommende økonomiske krisen på en helhetlig måte, som ikke dytter ytterligere kostnader over på miljø og mennesker. Derfor er smultringmodellen et godt middel i dette arbeidet, da den er en helhetlig modell som setter nye mål for økonomien og samfunnet. Den legger opp til at vi skaper en ny normal ved å endre hvordan industri, næringsliv, offentlige etater og husholdninger opererer, alene og i samspill med hverandre. Den utnytter potensialet ved at vi har fått en økonomi som nå ikke vokser, for å stilne ulikhet og negativ miljøpåvirkning. Å lage byplaner i Norge som tar inn over seg hvordan man påvirker muligheten for gode liv også for kaffebønder i Etiopia er essensielt for å skape et rettferdig og bærekraftig verdenssamfunn.

Attac ønsker at:

- Flere fylker og kommuner i Norge implementerer smultringmodellen i sine byplaner, i samarbeid med en representativ bredde i lokalsamfunn, sivilsamfunn, academia, fagforeninger, primærnæringer og næringsliv.
- Norske partier tar utgangspunkt i smultringmodellen som et hjelpemiddel for å utvikle strategier for samfunnsutviklingen i årene framover.
- Den norske handlingsplanen for å nå bærekraftsmålene må bruke smultringmodellen som sitt rammeverk.
- Smultringmodellen må også brukes for å skape bærekraftige handels- og finanssystemer på globalt nivå.
- Norge går vekk fra vekst i BNP som et mål for samfunnsutviklingen.

